

DET KONGELIGE SAMFERDSELSDEPARTEMENT

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

20/22-49

16. mars 2022

Rollefordeling og ansvar i bompengesektoren

Samferdselsdepartementet mottok et brev fra Ferde 03.04.2020 med flere prinsipielle spørsmål. Siden spørsmålene omhandler roller og ansvar til alle de regionale bompengeselskapene sender vi dette svarbrevet til alle fem selskapene, og med fylkeskommuner (som eiere av bompengeselskapene) og Statens vegvesen som kopimottakere.

Innledningsvis vil vi beklage den lange saksbehandlingstiden. I ovennevnte brev ber Ferde om departementets vurdering av om Statens vegvesens brev av 11.03.2020 om ansvarsdeling/rolledeling mellom bompengeselskapene og Statens vegvesen som myndighet er i tråd med intensjonen med bompengereformen.

Slik Samferdselsdepartementet oppfatter saken er det følgende problemstillinger som reises og som Ferde og Statens vegvesen er uenige om:

1. *Behandlingen av søknader om fritak, jf. forvaltningsloven sitt krav om toinstansbehandling på bakgrunn av at det dreier seg om enkeltvedtak.*
2. *Avgrensningen av bompengeselskapets ansvar i tilknytning til søknad om takstendringer, tilslutning fra garantist og ev. lokalpolitisk tilslutning.*

Når det gjelder punkt 1 vil vi komme tilbake til dette i en egen sak.

Når det gjelder punkt 2 oppfatter vi at Ferde mener de er pålagt nye oppgaver, og at dette ikke har fremkommet klart nok at det nå er bompengeselskapene, og ikke Statens vegvesen, som skal være ansvarlig for disse oppgavene. Ferde mener de vil måtte ansette flere

Postadresse
Postboks 8010 Dep
0030 Oslo
postmottak@sd.dep.no

Kontoradresse
Akersg. 59
www.sd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
972 417 904

Avdeling
Veg-, by- og
trafiksikkerhetsavdelingen

Saksbehandler
Kari Johanne
Hjeltnes
22 24 82 22

personer hvis de skal kunne håndtere disse oppgavene slik Statens vegvesen synes å legge til grunn. Staten vegvesen på sin side er uenige og mener dette er klart nok kommunisert, under henvisning til bl.a. veileder for bompengeprojekter, mal for prosjektavtale, og den overordnede bompengeaftalen mellom de regionale bompengeselskapene (RBPSene) og Samferdselsdepartementet. Statens vegvesen har informert oss om at de fire andre regionale bompengeselskapene ikke deler Ferdes oppfatning, men arbeider med denne type saker slik Statens vegvesen har skissert i nevnte brev av 11.03.2020.

Samferdselsdepartementets vurdering

Bompengereformen

Som et ledd i gjennomføringen av bompengereformen, jf. Meld. St. 25 (2014-2015) var det viktig å få redusert antall bompengeselskap til fem store profesjonelle selskaper.

Utstederrollen skulle samtidig skilles ut fra bompengeselskapene og selges slik at det kunne etableres et marked av utstedere som kunne tilby utstedertjenester.

Hensikten med å redusere antall bompengeselskap til fem var blant annet å øke profesjonalitet i sektoren, herunder innkreving og finansforvaltning. I lys av ovennevnte ble det gjennom forhandlinger mellom staten og fylkeskommunene etablert fem regionale aksjeselskaper der fylkeskommunene regionvis gikk sammen om eierskapet. I etterkant av dette ble det inngått bilaterale avtaler mellom Samferdselsdepartementet og det enkelte regionale selskapet. Disse avtalene gir selskapene en særskilt stilling som innkrevere av bompenger mot at selskapene forplikter seg til bruk av bompengene etter det som er besluttet gjennom Stortingets behandling av hver enkelt bompengeproposisjon. Med denne avtalen er selskapene å betrakte som bompengeselskap. Avtalen fastsetter nærmere krav til selskapenes organisering og virksomhet samt partenes øvrige rettigheter og plikter innenfor aksjelovens rammer.

Selskapsstruktur og ansvar

Alle de fem regionale bompengeselskapene er organisert som aksjeselskap, og er derfor selvstendige juridiske rettssubjekt. Dette innebærer at selskapene har et selvstendig ansvar for sin virksomhet. Dette gjelder både iht. kunder/inntekter og kreditorer/kostnader. I tillegg har dagens bompengeselskap en særskilt forpliktelse overfor sine garantister. På vanlig måte i et aksjeselskap er administrativ ledelse i selskapet ansvarlig overfor styret som igjen er valgt av eierne på generalforsamlingen.

Aksjeloven forutsetter (kapittel 3) at et aksjeselskap skal ha en forsvarlig egenkapital og en forsvarlig likviditet. Disse forutsetningene skal være oppfylt til enhver tid. Dersom dette ikke er tilfelle, inntreffer en handleplikt for selskapets styre der styret må informere generalforsamlingen og fremme forslag til tiltak som skal rette på dette. Dersom styret forsømmer sine plikter på dette området, kan det medføre personlig erstatningsansvar for det enkelte styremedlem.

Videre fremgår det av aksjelovens kapittel 6 at selskapets forvaltning hører inn under styret. Styret skal videre sørge for forsvarlig organisering av virksomheten og skal fastsette

nødvendige planer, retningslinjer og budsjett for virksomheten. Det er også styrets ansvar å holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling og plikter å påse at virksomheten, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

Myndighetsoppgavene innen bompengesektoren er delegert til Statens vegvesen som har ansvaret for å fatte vedtak der det er nødvendig, herunder takstvedtak, samt føre tilsyn på bakgrunn av bilaterale avtaler, vedtak og sektorspesifikke forskrifter.

Avtaleverket åpner for at bompengeselskapene kan søke om takstendringer.

Samferdselsdepartementet anser det for å være bompengeselskapets ansvar å følge med på økonomien i selskapene, og foreslå tiltak der det er behov for det, som takstendringer. Ifølge bompengeavtalen med Samferdselsdepartementet har bompengeselskapene også en varslingsplikt overfor Statens vegvesen om særskilte forhold og som det vil være for sent å varsle om i den årlige rapporteringen. Eksempler på dette kan være at det er varslet tilsynssak overfor selskapet eller at selskapet har vanskelig for å imøtekomme forpliktelsene overfor oppdragsgiver.

Samferdselsdepartementet har forstått det slik at Ferde opplever at de kommer i en vanskelig situasjon overfor sine garantister dersom selskapet selv skal initiere takstendringer. Selskapet opplyser at takstøkninger vil være faglig begrunnet, men at dette kan være politisk krevende. Departementet vil imidlertid påpeke at det er styret som har ansvaret for økonomien i selskapet og må gjennomføre de tiltak som er nødvendig. Fylkeskommunene eier selskapet og har også stilt garanti for lånene i selskapet, noe som burde tilsi at fylkeskommunene er avhengige av gode og konstruktive innspill fra ledelsen i egne selskap. Som nevnt mener departementet at det er naturlig at ansvaret for de beskrevne oppgavene ligger hos bompengeselskapet, også fordi det er bompengeselskapet som best har oversikt over egen økonomi, inntjening og trafikkfall.

Takstendringer

Samferdselsdepartementet vil minne om at det for hvert bompengeprojekt blir fastsatt en ramme for takstendringer i forbindelse med stortingsbehandlingen av saken. Grunnleggende for alle prosjekter er forutsetningen om prisjusteringer. I tillegg er det vanlig for strekningsvise prosjekter at det gis en ramme for inntil 20 pst. økning i gjennomsnittstaksten ut over prisstigningen og/eller 5 år forlenget innkrevningstid som skal bidra til redusert risiko for garantistene. Det er derfor etter vår vurdering klart at det er bompengeselskapet som må følge opp økonomien i sine prosjekter og ved behov søke myndigheten om takstendringer.

Med utgangspunkt i omtale i Prop. 1 S (2016-2017) er det per i dag satt krav om tilslutning fra garantisten i prosjektet ved søknad om endringer i gjennomsnittstaksten. Det er senere fastsatt at i bypakker skal alle forslag om takstendringer ha tilslutning fra lokale parter før det kan sendes en takstsøknad. Vegdirektoratet kan fastsette nærmere krav til takstsøknadenes innhold.

Det er kun bompengeselskapet som har en relasjon til garantisten, som oftest er en fylkeskommune, og det er derfor naturlig at selskapet innhenter tilslutning fra denne. Slik vi ser det vil det uansett være naturlig at bompengeselskapene har nær oppfølging om den økonomiske risikoutviklingen overfor garantisten, herunder ved behov foreslå risikoreduserende tiltak innenfor de rammene som er gitt for innkrevingen.

Bompenger i byområdene har i tillegg til finansiering også trafikkregulering som formål. I bypakker har takstfastsettelse - og dermed inntektsgrunnet - direkte sammenheng med hvor mye bompengeselskapet kan tillate rekvirert til ulike tiltak og prosjekt, i tillegg til at selskapet skal betjene løpende låneforpliktelser. Bypakkene styres gjennom porteføljestyling og justeringer/endringer av takster må skje innenfor rammene gitt i proposisjonen og gjeldende takstetningslinjer, eventuelt må det legges frem en ny sak for Stortinget. Bompengeselskapet vil uansett ha styring på sin økonomi ved at det ikke kan tillates rekvireringer og låneforpliktelser utover det inntektsstrømmene tillater.

Oppsummering

Ut fra bompengeselskapets egenart som aksjeselskap, bilaterale avtaler og hensikten med bompengereformen, er det bompengeselskapets ansvar å følge opp inntektssiden og takstene i det enkelte bompengeprojekt. Vegdirektoratet er takstmyndighet og tilsyn noe som innebærer myndighetsutøvelse i form av å fatte vedtak på bakgrunn av søknader og å føre tilsyn med selskapets virksomhet.

Av dette følger at bompengeselskapene må forholde seg til Vegdirektoratets formkrav ved endringer av takstene. Det betyr i dette tilfellet at bompengeselskapene må sende takstsøknader med nødvendig tilslutninger når prosjektøkonomien tilsier slike behov.

Vi slutter oss for øvrig til Vegdirektoratets brev av 11.03.2020 om at bompengeselskapet ikke kan pålegges arbeider med å utrede nye innretninger for bompengennevning. Det blir en utredningssak. Bompengeprojektets rolle i utredningssak er som rådgiver, jf. Bompengeavtalens pkt. 9, første ledd. Bompengeselskapenes kostnader som rådgiverinstans skal dekkes over oppdragsgivers budsjetter. Dersom det framkommer endringer i rammebetingelsene som Stortinget har sluttet seg til, skal dette forankres overfor bompengeselskapet i en tilleggsavtale.

Med hilsen

Ingun Hagesveen (e.f.)
avdelingsdirektør

Kari Johanne Hjeltnes
prosjektleder

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Agder fylkeskommune

Innlandet fylkeskommune

Møre og Romsdal fylkeskommune

Nordland fylkeskommune

Oslo kommune - Byrådsavdeling for miljø og samferdsel

Rogaland fylkeskommune

Statens vegvesen

Troms og Finnmark fylkeskommune

Trøndelag fylkeskommune

Vestfold og Telemark fylkeskommune

Vestland fylkeskommune

Viken fylkeskommune

Adresseliste

Bompengeselskap Nord AS	Teknologiveien 10	8517	NARVIK
Ferde AS	Postboks 2623	5836	BERGEN
Fjellinjen AS	Postboks 459 Sentrum	0105	OSLO
Vegamot AS	Postboks 6052 Sluppen	7434	TRONDHEIM
Vegfinans AS	Ingeniør Rybergs gate 99	3027	DRAMMEN